

A Budapest-lipótvárosi bazilika.

és Szerafine otthonossága ónsúlyként nehezdedt reá, Most volt először alkalma jelentékenyebb szerepben Szerafinnal együtt lenni a színpadon; ez pedig nem volt könnyű feladat Szerafine szándékosan összehabarta mondókáit és oly dolgokat szőtt szerepébe, melyek a végszavakat elferdítették vagy fölöslegessé tették. Julia pedig végszóról-végszóra tudván szerepét csak várta a jelzőt — de hiába. Nem sejté, hogy ott mennyi változás történhetik! Szóval, a pár jelenés oly kusza valamivé vált, hogy közönség nem értette meg, minek az lett a vége hogy a színpad mögött megkezdődött a surlódás. Szerafine kisasszonynak még mamája is csipőre tette kezét és kazal számra szórta a szemrehányást Juliára; hűségesen segített benne kisasszony leánya. Julia szóhoz sem juthatott. Szerafine hitte, hogy ez által a második felvonás sikerét lehetetlenné teszi; de Julia, habár remegett is a fölindulástól, megtartotta higgadságát, és a második felvonásban előforduló jelenetet, melyben a fiatal leány ősz atyja szerény hajlékától elbucszik, oly megrendítőleg adta, hogy riadó tapsvihart tört ki. A rozsdakaparó, mint apa, szintén bőven aratott a kihívásokból. Az idegen férfi e perczen ismét megjelent és a karjain hozott szalagos virágcsokrokat és koszorukat mind fölszórta a színpadra Juliának.

Julia nem látott senkit és semmit. A lejátszott jelenés fájdalomtól szíve össze volt szorulva, zokogott a helyett, hogy örült volna . . .

A közönség tapsa nem szűnt meg. Julia kihozta a színpadra virágait, melyek karjáról aláhullottak. Midőn felpillantott, a terem oldalánál egy magas termetű férfi tekintett vissza reá, és aztán egy sajátságos mozdulat után távozott.

(Folytatása következik.)

A budapest-lipótvárosi bazilika.

(Képpel a 147. lapon.)

KÖZEL huszonöt éve, hogy Budapestnek egy a fővároshoz méltó szentegyházat iparkodnak adni a lipótvárosi bazilikában; de a negyedszázados fáradozás mai napig sem érte el célját. Sajátságos fatum látszik lengeni e templom építésén; mintha bizonyosságot akarna szolgáltatni ama sokat hangoztatott vád mellett, mely korunk anyagisága, valálástalansága miatt panaszkodik. Épen oly nagy szerű s talán még több pénzbe kerülő művek, melyekre iparnak, kereskedelemnek, vigalomnak szükség van, rövid idő alatt fölépültek, — csak az isten háza nem tud elkészülni.

Régen érezték azt a hiányt, hogy Budapestnek nincs méltó temploma s 1851-ben megvalósult a régi terv, hozzáfogtak a lipótvárosi bazilika építéséhez. A nagyszabású épület terveit Hild készíté, ki különösen merész boltozatokban lelte kedvét s mindenütt nagyszerű kupolákat szeretett alkalmazni. Ily óriás kupolát tervezett a lipótvárosi bazilika számára is. Az alapkö 1852-ben tétetett le a szentély felőli részben s aztán megindult az építés, de csak nagyon lassacskán, mert mindjárt kezdet óta nem volt rá — pénz. Biztos alap évenként csak 20,000 frt. volt; az adakozások úgy a polgárság, valamint a papság köréből nagyon gyéren folytak s így a teher egészen a fővárosra nehezdedt. Mindamelllett az évek folyamán mégis csak haladt a nagy s 1867-ben, tehát tizenhat esztendő multával a külső falak nagy része már föl volt emelve s a korona-utcza felőli két torony is készen állott. Sőt ekkor már a középben emelkedni kezdett a nagyszerű kupola is, melynek építésében már a közép sor oszlopokig jutottak, úgy hogy az óriási mű fenségesen kimagaslott a főváros háztömegei fölött.

Ekkor, 1867. tavaszán, Hild meghalt s az építés folytatását Ybl vette át. Ybl azonban mindjárt kezdettől gyanus szemmel nézte a kupola emelésének módját, valamint az anyagokat is, melyekből épült. A felelősséget semmiképp sem akarta elvállalni s ekkor aztán megindultak a bizottsági vizsgálatok. A városi hatóság, a megalakult magyar közokt. ministerium ismételen kiküldött szakértőket, egész halmazz tudós vélemény jelent meg a kupola szilárdsága mellett és ellen s a vége az lett, hogy 1868. január 22-én a kupola irtóztató robajjal beomlott.

Emberélet szerencsére nem esett áldozatul, de sok esztendő munkája és nagy összeg ráfordított pénz veszett kárba. Jó ideig tartott, míg csak a romokat eltávolítani sikerült s míg ismét annyira rendezni lehetett az ügyet, hogy az építés újból megindulhatott. 1869-ben folytatták a munkát s

még ez évben elkészült a harmadik szöglet-torony, 1874-ben pedig a negyedik, úgy hogy most a legfontosabb, legnehezebb rész; a kupola van hátra.

A közoktatási ministerium és a város közt hosszabban folyt tárgyalások által sikerült az építés számára évi 80,000 ftot biztosítani. Ez aránylag csekély összeg ugyan ily roppant mű gyors befejezésére, de mégis csak haladhat így is a munka s a kormány megbizta Ybl Miklóst, hogy a még hátralevő építkezés, különösen a kupolára nézve új terveket készítsen. Ybl elkészítette a tervet úgy mint mai rajzunk mutatja. E tervekben főleg költség tekintetében változások tétettek, de alapszabás külsőkre nézve megmarad, úgy hogy rajzunk teljes fogalmat nyújt arról, milyen lesz a bazilika ha egyszer elkészül. Megéri-e a mostani nemzedék az építés befejezését, az még kétséges. A legújabb tervek szerint is mintegy másfél millió frt. lesz még szükséges s ha egyéb forrás nem nyílik a mostani 80,000 frt. évi összegnél, — pedig fájdalom, nincs sok remény más forrásokra, — akkor 12—15 esztendőre fog még elnyulni az építés, még ha semmi akadály sem jő soha közbe.

Jelenleg a templom alatti üregeket betonirozzák, hogy biztos alapot nyerjenek a négy óriás oszlopnak melyen a kupola emelkedni fog. A templom belső hossza a szentélyig 33 öl, szélessége 27 öl; külső hossza 45, szélessége 29 öl; belső magassága a kupola boltozatáig 26 öl, külső magassága a kupola keresztjéig 41 öl vagyis 246 láb. Oly óriási arányok ezek, hogy hasonlókat Budapest egyetlen épülete sem fog fölmutathatni.

Vajha szerencsésebben folya ezután e szentegyház épülése, hogy ne csak késő utódaink örvehdhessenek befejezésén.

Patti Adél mint Desdemona.

(Képpel a 151. l.)

KÖZTÜNK megint a hangok utólrhetetlen mesetere! Köztünk van bájoló énekével, szívével, kellemével, kecsével, gyönyörű fűrtjeivel, ragyogó gyémántjaival, szelleme tündöklő varázsával. Isten hozta nálunk!

Egy éve, hogy körünkben énekelt két izben s azóta feledhetetlen mindnyájunk előtt; mintha csak megbűvölt volna.

Hallottunk azóta pompásan kezelt hangszereket; fülünkbe hangzottak a leghatalmasabb zenekari hangzatok, gyönyörködünk nagyszerű alkalmásokban — de mindez azért nem bírta kiölni szívünkben azt a benyomást, melyet ő ott hátrahagyott.

Igen! mert Patti Adél az igazi művészet nyelvén szölt hozzánk! Egyszerű dalokban, dalműi részletekben, egy szép négyesben. Főlséges hangjával, előadásának csudálatos tökélyével a legigazabb élvek egyikét tárta föl nekünk. S láttuk őt enyvelgni, játszani, bánkodni a nélkül, hogy színházban lettünk volna; láttuk mosolyogni a legderültebb kedv túlsapongásiban. Ez mutatja, hogy Patti tulajdonképeni otthonja a színpad. S rá-termettségét fényesen bizonyítják a legszebb dalműi szerepek, mikben páratlanul áll: a Luciák, Adinák, Aminák, Dinórák, Violetták, Gildák, Rozinák!

Mint a bevégeztetés netovábbja s a megtestesült összhangzat áll e művésznő előttünk, kit mindenkép csudálnunk kell. Minden képzelmet föllümlő technikája, nagy terjemű tisztán csengő hangja valóban csak eszköze, szerény háttérbe vonult járuléka annak, amit szellemes, bájoló előadásnak szoktunk nevezni. S ez nála annyira ment minden kacérságtól, s annyira egyszerű, annyira természetes, hogy megfelelkezve az emberi eszközökről egy tökéletesebb lényt vélünk magunk előtt lebegni valahányszor csak látjuk, halljuk! Ime, ez az igazi művészet hatása!

A fönt elősorolt szerepekhez csatlakozik mind énekekre, mind alakításra nézve Desdemona is. Shakespeare ez angyalian lemondó teremtése, ki a pesarói hatyút is dalra fakasztá. A „Sevillai borbély” és „Teli Vilmos” lángelméjű szerzője fiatalkori bohóságai közé számította „Othello” című dalművét mindig; de azért hallhatta, mert imitt-amott mégis csak adták, amint hogy adni is kellett oly dalművet, mely többnemű gyarlósága és hangszerelei fogyatkozásai dacára sok megkapó részletet foglal magában s az énekesek- s énekesnőknek kedvező alkalmat ad ügyességök bizonyítására. Olyan mindenelőtt a Desdemona szerepe, mely legjobban sikerült az egész dalműben. S e szerepben ábrázolja képünk a szeretetreméltó divát, még pedig ama megható jelenetben, midőn

mandolinval kezében kíséri ábrándos énekét. E hangszert a zenekarban hárfá helyettesíti, mely a többször ismétlődő romance melabus dallamát hangulatosan követi. De mit használ a toll, vagy akár a legváltozatosabb szóözön ott, ahol énekekre volna szükségünk e mélyen átértett nemes romance-szal, a művésznő csak képzeletben sejtett olvadékony, epedő hangjával szemben? Érezzük hogy mindenkép hallgatásra vagyunk kárhóztatva, s csak amaz oha-junkat fejezhetjük ki ezuttal, vajha nekünk is alkalmat adnának már egyszer itt Budapesten, a színpadon is gyönyörködhetnünk e páratlan művésznő kedves jelenségében, s alkotásaiban. Mindnyáján tanulhatnánk tőle.

-v.

A forró földöv állatvilágából.

— Természettudományi közlemény. —

Zilahy K. Lajostól.

(Lásd a képeket a „M. O. és a N. V.” 11-ik számában.)

HA ÖSSZEHAISONLITJUK mérsékelt földövünk állatait a forró földöv állatvilágával, csakhamar meggyőződünk, hogy a természet, ép mint a növényekből, az állatországból is pazarabb bőkezűséggel ajándékozta meg a forró földöv vidékeit. Csak-hogy ez ajándokok egyszersmind gyakran félelmesebbek is az emberre nézve, mint a mi éghajlatunkbeliek. Így a tigris, oroszlánt, hyénát, párduczot, leopárdot, krokodilt, s az óriási és mérges kigyókat csak röviden érintve, azonnal érezzük, mily szerencse, hogy a velők való küzdelem nem nehezíti még jobban amugy is küzdelmes életünket. De e természeti gazdagságban pompázó vidékek állatai nem mind ellenségei az embernek; vannak hasznosak is, melyeknek vadászása — mint az elefánté, vizilóé, szarvorrúé, s többeké, dus zsákmánnyal fizet; mások meg, mint a giraff, gazella, s antilóp-fajok igen szép külsővel bírnak — még mások, sajátságos természetök s életmódjuk által keltik föl érdekeltségünket.

Egyike a forró földöv, sőt az egész állatvilág legnagyobb, de még kevésbbé ismert állatainak a viziló, hyppopotamus amphibius L., hazája legfőképp Afrika, melynek minden részében el van terjedve, de melynek északi vidékeiből újabb időben a sok vadászás és üldözés folytán kissé dél felé vonult, míg néhány évtizeddel előbb még a Nilus torkolatánál is otthon volt. Keleti és nyugati Afrikában a partok közvetlen közelében is roppant számmal tanyáznak. Némely helyeket azonban ez állat rendszeresen kerül, a nélkül hogy annak bármi okát adni lehetne, más helyeken meg különösen nagy számban tanyáz, így többek közt Kelet-Afrikában a széles és krokodilokkal teli Pangani folyam mentén.

A Nilus felső részein e „vizi bivaly”-nak is nevezett állat nagyobbra nő, mint a keleti vagy nyugati afrikai partokon. Baker, ki sokat vadászott Afrikában, említést tesz egy általa elejtett vizilóról, mely a fején kívül, csak nyakától a fark tövéig, 12 láb és 3 hüvelyk hosszú volt, ami legkevesebb 15 láb egész hosszúságnak felel meg. Azonban a kelet-afrikai partok ennél egy harmaddal rövidebb állatai is már valóságos szörnyetegek.

Bátran lehet állítani, hogy nincs az egész állatországban lomhább s visszatartóbb négy lábú, mint ez a két-éltű szörnyeteg. Kurta, de roppant vastag lábakon, melyek valóságos oszlopokhoz hasonlítanak, nyugszik a szennyes színű, mocskos test, mely alakra leginkább hasonlít egy nagy gyapjuszákhhoz, alsó felével a közepén csaknem a földet érintve. Különösen visszatartó az óriási fő, mely elől a száznál legszeleesebb, s feljebb, hol a hegyes, nagyságra nézve alig egy kutya természetének megfelelő kis fülei vannak, aránylag igen keskeny; a fülekhez közel fekvő szeméi is aránylag igen kicsinyek, annál nagyobbak azonban a hatalmas orrlyukak, melyek a fekete testből vérvörösen válnak ki, — s a lelógó, ráncos pofa-lebernyegek, melyek a hosszú zápfogakat, ez állat rettentő rágó eszközeit, egészen eltakarják.

Életmódjukra nézve hasonlítanak a vizilovak a disznókhoz; miként ezek, úgy ők is legszívesebben henyelnek a mocsarakban, s csak akkor látszanak magukat jól érezni, ha egész testükről csorog a mocskos sár. Élelmök kizárólag növényi tápszerekből áll; éjjel, midőn kirándulásait szokták tartani, fölkeresik a vetéseket s ültetvényeket s roppant gyomruk iszonyu mennyiséget pusztít el a vetésekből. Ezért igen veszedelmes és rettegett vendégek az általuk lakott vidékek gazdaságaiban.